

INNE

LIST PASTERSKI

O SPOSOBACH PRZYJMOWANIA KOMUNII ŚWIĘTEJ.

EUCHARYSTIA TWORZY KOMUNIE I WYCHOWUJE DO KOMUNII

Umiłowani Archidiecezjanie!

Kościół od samego początku był świadom, że Eucharystia jest źródłem i zarazem szczytem całego życia chrześcijańskiego (*Lumen Gentium*, 11). Dlatego podchodzi do niej z największym szacunkiem. Troszczy się o poprawne nauczanie dotyczące Eucharystii oraz pragnie, by wierni coraz bardziej świadomie i owocnie w niej uczestniczyli. Eucharystia to przecież Jezus Chrystus, żywy Bóg i Człowiek, najcenniejsze dobro, jakie Kościół posiada. To ona jednoczy niebo z ziemią. Ona jest bramą nieba, która otwiera się na ziemi (*Ecclesia de Eucharistia*, 19). W sakramentalnym znaku Chleba i Wina Jezus pozostał z nami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata (por. Mt 28, 20). Nieustannie kieruje do każdego z uczniów to samo zaproszenie: bierzcie i jedzcie, to jest Ciało moje. Bierzcie i pijcie, to jest Krew moja. Z tego powodu chrześcijanin, który poważnie myśli o więzi z Chrystusem, nie może pozostać wobec Eucharystii obojętnym, czy wręcz wykluczyć ją ze swego życia. W zasadzie może do niej przystąpić każdy, ale nie wolno tego czynić w sposób niegodny, ponieważ „kto spożywa chleb lub pije kielich Pański niegodnie, winny będzie Ciała i Krwi Pańskiej. Niech, przeto, człowiek baczy na siebie samego spożywając ten chleb i pijąc z tego kielicha” (1 Kor 11, 27–28).

Kilka dni temu Konferencja Episkopatu Polski przyjęła Instrukcję dla Kościoła w Polsce, dotyczącą udziału i postaw wiernych we Mszy świętej. W oparciu o ten dokument chciałbym wyjaśnić kilka kwestii związanych ze sposobami przyjmowania Komunii świętej.

Postawa wewnętrzna

Pierwszym i najważniejszym warunkiem godnego przyjęcia Jezusa Eucharystycznego jest – jak wiadomo – stan łaski uświęcającej. A zatem niech nikt, kto znajduje się w stanie grzechu ciężkiego, nie przyjmuje Ciała Pańskiego

bez uprzedniego odbycia rzetelnej spowiedzi sakramentalnej (por. *Redemptionis Sacramentum*, 81). Od strony ludzkiej w przyjmowaniu Komunii świętej najistotniejsza jest bowiem wewnętrzna dyspozycja człowieka. Każdy z nas powinien podchodzić do ołtarza z sercem wolnym od grzechu ciężkiego, wypełnionym wiarą, miłością i pragnieniem całkowitego zjednoczenia się ze Zbawicielem.

Postawa zewnętrzna

Ten wewnętrzny stan chrześcijanina winien odzwierciedlać się także w jego zewnętrznej postawie. Najpierw – w pobożnym skupieniu, aktywnym udziale we wspólnej modlitwie i śpiewie, a następnie – w dbałości o odpowiedni strój i postawę w kościele. Nie można też zapomnieć o punktualnym przybywaniu na niedzielną liturgię. To oczywiście tylko niektóre z zewnętrznych elementów, świadczących o wewnętrznym usposobieniu człowieka. Wymogiem godnego przystąpienia do ołtarza jest także post eucharystyczny. Każdy, kto zamierza przystąpić do Komunii świętej, jest zobowiązany do zachowania postu przynajmniej godzinę przed przyjęciem Ciała Pańskiego. Choć obecny Kodeks Prawa Kanonicznego nic nie mówi na temat czasu postu dla chorych czy osób w podeszłym wieku, które nie wychodzą już z domu (por. KPK 919 § 3), zaleca się, aby dla tych osób był to choćby jeden kwadrans (por. *Immensae caritatis*, 3).

Nie bez znaczenia dla czci wobec Jezusa Eucharystycznego jest również zewnętrzny sposób przyjmowania Komunii świętej. W odróżnieniu od wewnętrznej dyspozycji człowieka, regulacja tej kwestii leży w gestii kompetentnej władzy kościelnej. W dwudziestowiecznej historii Kościoła można dostrzec dużą różnorodność zarówno rytów sprawowania Mszy świętej, jak i sposobów przyjmowania Ciała Pańskiego. Również dzisiaj istnieje w Kościele powszechnym kilka sposobów przystępowania do stołu Pańskiego: Komunia święta przyjmowana pod postacią chleba do ust lub na rękę, Komunia pod obiema postaciami, a także w szczególnych okolicznościach – Komunia pod postacią wina.

Podchodząc do Komunii świętej należy pamiętać o odpowiedniej postawie ciała. Przepisy liturgiczne mówią o dwojakiej: klęczącej bądź stojącej. Postawę określa Konferencja Episkopatu danego kraju (por. OWMR, 160). W Polsce dozwolone są obydwie. Ci jednak, którzy przystępują do ołtarza Ciała Pańskiego stojąc, powinni przed przyjęciem Komunii świętej przyklęknąć na jedno kolano lub – jeśli nie mogą – przynajmniej wykonać skłon. Biskupi polscy zalecają procesyjne podchodzenie do stołu Pańskiego, gdyż wyraża ono lepiej istotę Eucharystii – pokarmu, który umacnia człowieka na drodze do wieczności (por. *Instrukcja KEP*, 38). Najważniejsze jest jednak

to, by przystępowanie do Komunii odbywało się zawsze w sposób nabożny, godny i spokojny.

Dwie praktyki

Najstarszą praktyką udzielania Komunii świętej jest podawanie jej na rękę. Istniała ona w Kościele do ok. VIII wieku (zob. *Ordo Romanus*, T). Gest ten został przejęty z obrzędów wieczerzy paschalnej. Posłużył się nim Chrystus, gdy podczas Ostatniej Wieczerzy podał Apostołom swe eucharystyczne Ciało do rąk (zob. Łk 22, 19). O tej formie Komunii świętej mówią nam pisma Ojców Kościoła, które świadczą jednocześnie o głębokiej czci i wielkiej miłości względem Najświętszego Sakramentu.

Św. Augustyn, jeden z największych teologów i duszpasterzy, zalecał, aby nikt z wiernych nie spożywał Ciała Pańskiego bez uprzedniej jego adoracji (zob. *Komentarz do Psalmów* 98, 9). O głębokim szacunku podczas przyjmowania Komunii świętej mówił także św. Cyryl Jerozolimski. W jednej ze swych katechez tłumaczył neofitom: „[...] podstaw dłoń lewą pod prawą czyniąc z nich niby tron, gdyż masz przyjąć Króla. Do wklęsłej ręki przyjmij Ciało Chrystusa i powiedz: «Amen» [...] bacząc, byś zeń nic nie wonił. [...] A kiedy już spożyłeś Ciało Chrystusowe [...] zatrzymaj się na modlitwie, dziękując Bogu za to, że tak wielkimi zaszczycił cię tajemnicami” (*Katechezy mistagogiczne*, V, 21). Jest wiele starożytnych tekstów, mówiących o udzielaniu Komunii na złożone dłonie (np. Jan Damasceński, *Wykład wiary prawdziwej* 4, 13). Wszystkie one są wymownym świadectwem wiary w realną obecność Chrystusa w Eucharystii i w jej uświęcające działanie dla człowieka.

Młodszym, choć bardziej rozpowszechnionym sposobem jest przyjmowanie Komunii świętej do ust. Około IX wieku stał się on powszechną praktyką, a pojawił się wraz z wprowadzeniem do liturgii mszalnej chleba niekwaszonego. Kościół uznaje go także za praktykę starożytną i czcigodną (por. *Memoriale Domini*). Okres, w którym zostało wprowadzone przyjmowanie Komunii świętej wprost do ust, z jednej strony odznaczał się wielkim szacunkiem do Najświętszego Sakramentu, z drugiej natomiast – przeświadczeniem o ludzkiej niegodności, aby go przyjmować. Znalazło to swój wyraz w nowych elementach wprowadzonych w tym okresie do obrzędów Komunii świętej, takich jak: postawa klęcząca (ok. XIV wieku) czy wyznanie setnika: „Panie nie jestem godzien” (ok. X wieku). Wielka, granicząca wręcz z lękiem (*mysterium tremendum*), cześć wobec Eucharystii spowodowała, że wierni coraz częściej ją adorowali, a coraz rzadziej nią się karmili. Zmusiło to Kościół do wprowadzenia nakazu przyjmowania Komunii świętej przynajmniej raz w roku z okazji Wielkanocy (zob. Sobór Laterański IV). Dzisiaj Kościół daje wiernym możliwość nawet dwukrotnego przystąpienia do Komu-

nii świętej tego samego dnia (zob. KPK 917), pod warunkiem że za drugim razem uczestniczą oni w całej Mszy świętej. Ta norma pomaga nam zrozumieć, iż autentyczny kult Eucharystii oraz cześć i szacunek jej okazywane nie mogą nigdy odłączyć chrześcijanina od Stołu Pańskiego. Nasza pobożność eucharystyczna powinna zawsze współbrzmieć ze słowami hymnu św. Tomasa z Akwinu: zbliżam się w pokorze i niskości swej, wielbię Twój majestat skryty w Hostii tej (*Adom te devote*).

Komunia święta na rękę

Dnia 9 marca bieżącego roku księży „biskupi zgromadzeni na zebraniu plenarnym jednogłośnie przyjęli, że w Polsce Komunii świętej udziela się przez podanie Hostii wprost do ust. Jeżeli jednak ktoś poprosi, gestem wyciągniętej dłoni o Komunię świętą na rękę, należy mu Jej w taki sposób udzielić” (Komunikat z 331. zebrania plenarnego KEP, 5). Jestem przekonany, że w naszej Archidiecezji można udzielać Komunii świętej na rękę, lecz winno temu towarzyszyć odpowiednie przygotowanie (zob. *Immensae caritatis*, 4). Niech więc wszyscy prezbiterzy, zwłaszcza w czasie niedzielnych kazań, przypominają wiernym katolicką doktrynę o realnej obecności Jezusa Chrystusa pod postaciami chleba i wina oraz wyjaśnią znaczenie tego gestu, pamiętając, że chodzi tu o największe i najświętsze tajemnice naszej wiary. Każdy zaś, kto przyjmowałby Najświętszą Hostię na dłoń, niech pamięta o odpowiedniej postawie i ułożeniu rąk. Komunię świętą należy przyjmować na lewą dłoń podtrzymywaną przez prawą, a następnie, stojąc przed kapłanem, prawą ręką włożyć Hostię do ust; w żadnym wypadku nie wolno odchodzić z Hostią na dłoni od ołtarza.

Duch Komunii

W nawiązaniu do tego, co do tej pory zostało powiedziane, trzeba podkreślić, że błędem byłoby przeciwstawianie jednego sposobu przyjmowania Komunii świętej drugiemu, twierdząc, że jeden z nich jest lepszy. Oba te sposoby mogą współistnieć obok siebie, jak to ma już miejsce w wielu krajach. Zgoda na możliwość przyjmowania Komunii świętej na rękę nie zmienia faktu, że Episkopat Polski (zob. *Instrukcja KEP*, 40) uznał, iż podstawowym sposobem pozostaje przyjmowanie Komunii świętej wprost do ust. Poza tym udzielanie Komunii świętej na rękę wymaga od wiernych większej ostrożności i uwagi.

Pojawienie się tej formy nie powinno być dla wiernych powodem jakichkolwiek podziałów na bardziej lub mniej pobożnych, postępowych czy tradycjonalistów. Byłoby to ewidentnym zaprzeczeniem ducha Eucharystii. W Roku Eucharystii, wsłuchując się w przesłanie płynące do nas z Wieczernika,

pamiętajmy o żarliwej modlitwie, jaką Chrystus zanosił do swego Ojca, prosząc „aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojcze we Mnie, a Ja w Tobie, aby i oni stanowili w Nas jedno” (J 17, 21). To właśnie Eucharystia, jak pisze Jan Paweł II: „tworzy komunię i wychowuje do komunii” (*Ecclesia de Eucharistia*, 40). Dlatego gromadząc się na niej, módlmy się wytrwale o jedność, która najdoskonalej objawia się w Sakramencie Ołtarza i pokornie błagajmy Ojca, aby „Duch Święty zjednoczył nas wszystkich przyjmujących Ciało i Krew Chrystusa” (II Modlitwa Eucharystyczna).

Z pasterskim błogosławieństwem

† *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita Poznański

Poznań, dnia 13 marca 2005 roku,
w V niedzielę Wielkiego Postu
L. dz. 1320/2005

PRZEPISY DOTYCZĄCE PROWADZENIA
PARAFIALNYCH KSIĄG: OCHRZCZONYCH,
I KOMUNII ŚWIĘTEJ, BIERZMOWANYCH,
MAŁŻEŃSTW I ZMARŁYCH

Parafialne księgi: ochrzczonych, I Komunii Świętej, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych należy prowadzić w Archidiecezji Poznańskiej – zgodnie z kan. 535 § 1 KPK – według poniższych zasad.

I. Zasady ogólne

1. Akta spisane w parafialnych księgach ochrzczonych, małżeństw i zmarłych proboszcz podpisuje natychmiast po dopełnionym obrzędzie religijnym równolegle w dwóch jednobrzmiących księgach. Jeden egzemplarz ksiąg parafialnych pozostaje na miejscu, drugi zaś – po ukończeniu roku – należy przesłać do Archiwum Archidiecezjalnego.
2. Każda księga służy do spisywania tylko jednego rodzaju akt, aż do wyczerpania w niej miejsca, i przechowywana jest w archiwum parafialnym. Po ukończeniu roku kalendarzowego proboszcz sporządza w niej poświadczenie, a następnie umieszcza na końcu alfabetyczny skorowidz akt.
3. Egzemplarz ksiąg przeznaczonych do Archiwum Archidiecezjalnego winien być spisywany na oddzielnych arkuszach. Na początku nowego roku arkusze te należy połączyć w jedną całość, zaopatrzyć każdą grupę tych akt w alfabetyczne spisy i poświadczenie proboszcza, a następnie odesłać je – za pośrednictwem dziekana – do Archiwum Archidiecezjalnego do końca stycznia kolejnego roku.
4. Treść poświadczenia wpisywanego w księdze miejscowej oraz w księdze przesyłanej do Archiwum Archidiecezjalnego jest następująca: „Niniejsza księga ochrzczonych (lub: małżeństw, zmarłych) parafii pod wezwaniem ... w NN zawiera akta od ... do ... włącznie, spisane zgodnie z przepisami prawa kościelnego na stronicach od ... do ..., co stwierdzam swym podpisem i pieczęcią parafialną”. Poświadczenie kończy się nazwą miejscowości, datą, podpisem proboszcza oraz pieczęcią.

5. Jeżeli księga zostanie zapisana przed ukończeniem roku, należy umieścić odpowiednie poświadczenie proboszcza, zawierające nadto adnotację, że dalszy ciąg akt z tego roku spisany jest w następnej księdze.
6. Księgi parafialne powinno się sporządzać z trwałego i jakościowo dobrego papieru. Oprawa winna być również trwała i mocna.
7. W księgach parafialnych akta spisuje się w formie rubrykowanej, w języku polskim.
8. Wpisy w księgach parafialnych należy dokonywać bardzo wyraźnie i starannie, bez używania skrótów, oraz we właściwych rubrykach. Wszelkie przekreślanie lub wymazywanie wyrazów jest niedopuszczalne.
9. Każdy akt, z wyjątkiem wpisu w księgach I Komunii Świętej i bierzmowanych, winien być zakończony podaniem nazwy miejscowości, datą i podpisem.
10. Jeżeli cały akt jest zestawiony błędnie, nie należy go przekreślać, lecz unieważnić przez – wpisanie stwierdzenia nieważności i jej przyczyny – oraz zaopatrzyć w datę i podpis proboszcza. Nowy akt – pod tą samą numeracją – spisuje się zaraz po akcie unieważnionym. Jeżeli nastąpiła pomyłka w jakiejś części aktu, należy pomyłkowo zapisany fragment lekko przekreślić i poniżej podać jego właściwe brzmienie. Obok proboszcz winien umieścić swój podpis.
11. Jeżeli akt kościelny nie był sporządzony w parafii miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy, na żądanie osób zainteresowanych lub nawet z urzędu może być wniesiony do ksiąg miejsca zamieszkania w dosłownym brzmieniu, po przedstawieniu odpisu tego dokumentu Kurii Metropolitalnej i otrzymaniu na to jej zezwolenia. Zezwolenie takie będzie udzielone, gdy Kuria Metropolitalna stwierdzi prawdziwość i wiarygodność odpisu aktu. Gdy przedłożony dokument ma rubryki różniące się od ksiąg parafialnych lub jest pisany w formie protokolarnej, nie wnosi się takiego odpisu w identycznej formie, lecz spisuje się akt na podstawie tego odpisu. Zawsze jednak na marginesie umieszcza się adnotację wskazującą, że jest to odpis aktu sporządzonego w parafii NN, lub że akt sporządzony został na podstawie odpisu aktu spisanego w parafii NN.
12. Wszelkie dokumenty i załączniki mające łączność ze sporządzonym aktem, jak np. reskrypty dyspens od przeszkód, świadectwa stanu wolnego, indulty od zapowiedzi itp. mają być przechowywane w osobnej teczce w archiwum parafii, gdzie akt został spisany.

13. Księgi parafialne należy przechowywać w zamkniętej szafie w kancelarii parafialnej, tak by nie miały do nich dostępu osoby nieuprawnione, i chronić je przed zniszczeniem lub kradzieżą.
14. Akta chrztu św., I Komunii Świętej, bierzmowania, małżeństwa i zgonu, sporządzone należycie w księgach parafialnych, oraz odpisy i świadectwa wydane z tych ksiąg przez proboszczów należą do kościelnych dokumentów publicznych i mają moc dowodową na to, co wprost stwierdzają.
15. Jeżeli przepisy prawa kościelnego nakazują wniesienie na marginesie aktu adnotacji (np. o zawartym małżeństwie, bierzmowaniu, święceniach, ślubach itp.), proboszcz powinien wpisać ją w obydwu księgach w jednakowym brzmieniu, umieścić datę i swój podpis. Jeśli księga przeznaczona do Archiwum Archidiecezjalnego została już odesłana, dosłowną treść adnotacji należy przekazać do Archiwum Archidiecezjalnego, celem wpisania jej na marginesie przechowywanej tam księgi.
16. Nawet jeśli sąd państwowy uzna skutek zabiegu zmiany płci i nakaże zmianę danych w aktach stanu cywilnego, nie daje to podstaw do wprowadzenia zmian w księgach parafialnych. Podstawę do zmiany danych w księgach parafialnych daje jedynie ewentualna decyzja kompetentnych dykasterii Kurii Rzymskiej, podjęta *in casu* po zbadaniu wymaganej dokumentacji. Jeśli do kancelarii parafialnej zgłosi się osoba z dokumentem państwowym dotyczącym zmiany płci, należy sprawę przedstawić Kurii Metropolitalnej.

II. Księga ochrzczonych

A. Zapisanie chrztu św.

17. Proboszcz parafii, na terenie której został udzielony chrzest św., jest zobowiązany do spisania aktu chrztu św. (por. KPK, kan. 877 § 1). Jeżeli jednak chrzest św. dziecka odbył się w szpitalu, fakt ten należy odnotować w parafii zamieszkania rodziców dziecka na podstawie dokumentu wystawionego przez kapelana tego szpitala (zob. Aneksy: *Zaświadczenie o chrzcie św. w szpitalu*).
18. Akt chrztu św. powinien zawierać następujące dane: imię i nazwisko osoby ochrzczonej, datę i miejsce jej urodzenia, datę i miejsce chrztu św., nazwisko, imię, wiek, wyznanie, zawód i miejsce zamieszkania rodziców, informację o zawartym przez rodziców małżeństwie sakramentalnym

lub tylko cywilnym, bądź o braku jakiegokolwiek związku małżeńskiego, nazwisko, imię, wiek, wyznanie, zawód i miejsce zamieszkania rodziców chrzestnych, nazwisko szafarza chrztu św. oraz sygnaturę odpisu aktu urodzenia osoby ochrzczonej z Urzędu Stanu Cywilnego.

Ponadto w formularzu tym jest wolna rubryka do wpisywania informacji o bierzmowaniu, małżeństwie, przyjętych wyższych święceniach lub o złożonym wieczystym publicznym ślubie czystości, a także miejsce na podpis proboszcza, osoby zgłaszającej chrzest i rodziców chrzestnych.

19. W przypadku dziecka zrodzonego z matki niezamężnej należy – zgodnie z kan. 877 § 2 KPK – wpisać imię i nazwisko matki, gdy fakt jej macierzyństwa jest publicznie stwierdzony, lub ona sama z własnej woli o to prosi na piśmie lub wobec dwóch świadków. Należy wpisać także imię i nazwisko ojca, gdy jego ojcostwo potwierdza jakiś dokument publiczny, lub oświadczenie złożone przez niego wobec proboszcza i dwóch świadków. W pozostałych przypadkach wpisuje się dane ochrzczonego bez żadnej adnotacji o ojcu lub rodzicach.
20. W przypadku dziecka adoptowanego należy wpisać imiona i nazwiska adoptujących oraz – przynajmniej jeśli tak czyni się w akcie cywilnym – imiona i nazwiska rodziców naturalnych (por. KPK, kan. 877 § 3).
21. Chrzest św. z wody zapisuje się księdze ochrzczonych podając imię i nazwisko osoby, która chrztu św. udzieliła. Jeżeli chrztu św. z wody udzieliła osoba świecka, przed spisaniem aktu chrztu św. należy wziąć od niej zaprzysiężone zeznanie na okoliczność udzielonego sakramentu.
22. Jeżeli – w razie wątpliwości – chrzest św. jest ponawiany w sposób warunkowy, a akt chrztu św. był spisany, nie należy go powtórnie spisywać, lecz wystarczy wnieść o tym adnotację do aktu już spisanego, podając szafarza chrztu św. warunkowego. Gdyby natomiast akt nie był spisany, należy go spisać po chrzcie św. warunkowym.

B. Wpisywanie dodatkowych informacji

23. W księdze ochrzczonych należy odnotować bierzmowanie, jak również to, co ma związek ze stanem kanonicznym wiernych z racji małżeństwa, z racji adopcji, a także przyjęcia święceń, złożenia wieczystych publicznych ślubów czystości oraz zmiany obrządku. Wyjątek stanowi małżeństwo zawarte tajnie, które winno być zapisane jedynie w specjalnej księdze, przechowywanej w tajnym archiwum Kurii Metropolitalnej (por. KPK, kan. 535 § 2 i 1133).

C. Wpisywanie zmian

24. Wpisywanie zmian w księdze ochrzczonych wiąże się z poczynionymi wcześniej błędami w zapisie chrztu św. bądź z faktycznymi zmianami dotyczącymi danych personalnych osoby ochrzczonej. W takiej sytuacji:
- a) zmiany związane z pomyłką poczynioną w jakiejś części aktu chrztu św. – do czasu zamknięcia księgi z danego roku i odesłania duplikatu tej księgi do Archiwum Archidiecezjalnego – wpisywane są przez proboszcza, który lekko przekreśla zapisany pomyłkowo fragment i poniżej podaje jego właściwe brzmienie, obok zaś umieszcza swój podpis.
  - b) wszelkie inne zmiany w akcie chrztu św. należy zgłaszać do Kurii Metropolitalnej, która polecając proboszczowi przeprowadzenie odpowiednich zmian w danym akcie chrztu św. przekazuje równocześnie kopię swego pisma do Archiwum Archidiecezjalnego, celem naniesienia zmian w duplikacie.
25. Zmiany danych personalnych w aktach chrztu św. najczęściej dotyczą zmiany nazwiska osoby ochrzczonej. Zmiana ta jest konsekwencją:
- a) uznania dziecka przez ojca (czyli: uznania ojcostwa) – polegającego na oświadczeniu mężczyzny przed Urzędem Stanu Cywilnego lub przed sądem państwowym, że jest naturalnym ojcem danego dziecka (czasem fakt ten ustala swoim wyrokiem sąd państwowy).
W tym przypadku należy przedłożyć Kurii Metropolitalnej prośbę o dokonanie zmiany w akcie chrztu św., załączając następujące dokumenty:
    - świadectwo chrztu św.;
    - zupełny odpis aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego;
    - świadectwo ślubu kościelnego rodziców dziecka (jeśli zawarli ślub kościelny);
    - skrócony odpis aktu małżeństwa rodziców dziecka (jeżeli nie mają ślubu kościelnego, ale zawarli kontrakt cywilny);
    - zaprzysiężone zeznanie ojca dziecka, złożone wobec proboszcza i dwóch świadków (jeżeli fakt ojcostwa nie jest potwierdzony w odpisie zupełnym aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego).
  - b) nadania dziecku nazwiska męża matki (czyli: nadania swego nazwiska) – dokonującego się wówczas, gdy mężczyzna, który nie jest naturalnym ojcem dziecka, bierze za żonę matkę dziecka i nadaje temu dziecku swoje nazwisko.

W takiej sytuacji w akcie chrztu św., w rubryce dotyczącej nazwiska dziecka, wpisuje się nazwisko, które zostało mu nadane, a w rubryce

Uwagi odnotowuje się dane mężczyzny, który nadał dziecku swoje nazwisko.

Prośbę o dokonanie zmiany w akcie chrztu św. należy przedłożyć Kurii Metropolitalnej, załączając następujące dokumenty:

- świadectwo chrztu św.;
  - zupełny odpis aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego.
- c) przysposobienia dziecka (adopcji) – następującej wówczas, gdy małżonkowie (lub jedno z nich), którzy nie są rodzicami naturalnymi dziecka, stają się jego rodzicami prawnymi.

Fakt przysposobienia dziecka odnotowuje się w rubryce *Uwagi*.

Prośbę o dokonanie zmiany w akcie chrztu należy przedłożyć Kurii Metropolitalnej, załączając następujące dokumenty:

- świadectwo chrztu św.;
  - zupełny odpis aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego;
  - postanowienie sądu państwowego (jeżeli w zupełnym odpisie aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego nie ma adnotacji o przysposobieniu);
  - pisemne oświadczenie małżonków adoptujących dziecko (jeżeli fakt adopcji nie wynika z innych dokumentów).
- d) zmiany na drodze administracyjnej lub sądowej, w wyniku której – na podstawie decyzji kompetentnego organu władzy administracyjnej lub sądowej – na wniosek osoby zainteresowanej następuje zmiana nazwiska (np. po oświadczeniu małżonka rozwiedzionego o powrocie do nazwiska, które nosił przed zawarciem małżeństwa, lub po decyzji sądu o zmianie pisowni nazwiska).

Prośbę o dokonanie zmiany w akcie chrztu św. należy przedłożyć Kurii Metropolitalnej, załączając następujące dokumenty:

- świadectwo chrztu św.;
- zupełny odpis aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego lub skrócony odpis aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego i decyzję kompetentnego organu administracyjnego.

26. Czasem w konsekwencji błędnego zapisu imienia, wyboru innego imienia lub innej pisowni imienia zmianie ulega imię danej osoby. Wówczas na podstawie decyzji kompetentnego organu władzy administracyjnej lub sądowej w akcie chrztu św. danej osoby wpisuje się nowe imię, na zasadach analogicznych do zmiany nazwiska na drodze administracyjnej lub sądowej.

Prośbę o dokonanie zmiany w akcie chrztu św. należy przedłożyć Kurii Metropolitalnej, załączając następujące dokumenty:

- świadectwo chrztu św.;

- zupełny odpis aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego lub skrócony odpis aktu urodzenia z Urzędu Stanu Cywilnego i decyzję kompetentnego organu administracyjnego.

III. Księga I Komunii Świętej

27. W księdze I Komunii Świętej wpisuje się: imię i nazwisko osoby, która przystąpiła do I Komunii Świętej, dzień, miesiąc, rok i miejsce chrztu św., adres zamieszkania, dzień, miesiąc, rok i miejsce przyjęcia I Komunii Świętej.
28. Wpisu tego dokonuje się zawsze w księdze parafii, na terenie której sakrament ten został udzielony.
Osoby, które przystąpiły do I Komunii Świętej, wpisuje się w księdze według alfabetycznego porządku nazwisk, podając na początku datę i miejsce I Komunii Świętej. Na końcu listy osób przyjmujących I Komunię Świętą tego dnia wpisuje się nazwę miejscowości. Adnotację podpisuje proboszcz.

IV. Księga bierzmowanych

29. W księdze bierzmowanych wpisuje się: imię i nazwisko bierzmowanego, imię przyjęte na bierzmowaniu, imię i nazwisko szafarza bierzmowania, dzień, miesiąc, rok i miejsce bierzmowania.
30. Wpisu tego dokonuje się zawsze w księdze parafii, na terenie której sakrament bierzmowania został udzielony.
Osoby bierzmowane wpisuje się w księdze według alfabetycznego porządku nazwisk, podając na początku imię i nazwisko szafarza bierzmowania, datę i miejsce bierzmowania. Na końcu listy osób bierzmowanych tego dnia wpisuje się nazwę miejscowości. Adnotację podpisuje proboszcz.

V. Księga małżeństw

31. W księdze małżeństw należy wpisać: imiona, nazwiska, wyznanie, zawód, stan cywilny i miejsce zamieszkania małżonków, datę i miejsce urodzenia i chrztu św., imiona i nazwiska oraz zawód ich rodziców, dzień, miesiąc,

rok i miejsce zawarcia małżeństwa, imię i nazwisko kapłana błogosławiącego małżeństwo z ewentualnym wskazaniem delegacji, na podstawie, której asystował przy małżeństwie, imiona, nazwiska, wiek i miejsce zamieszkania świadków, numer bieżący protokołu przedślubnego.

Księga zawiera wolne miejsce na wpis o konwalidacji małżeństwa, stwierdzeniu nieważności małżeństwa, dyspensie od małżeństwa niedopełnionego oraz o małżeństwie cywilnym.

32. Aktu małżeństwa tajnego nie spisuje się w zwykłych księgach małżeństw, lecz w osobnej księdze przechowywanej w tajnym archiwum Kurii Metropolitalnej (por. kan. 1133 KPK).

VI. Księga zmarłych

33. Księga zmarłych winna zawierać: imię i nazwisko, dzień, miesiąc i rok urodzenia lub wiek zmarłego, miejsce zamieszkania, wyznanie, dzień, miesiąc, rok i godzinę zgonu, miejsce zgonu, imiona, nazwiska i zawód rodziców zmarłego, imię i nazwisko pozostałego współmałżonka oraz informacje, kto i jakich udzielił sakramentów przed zgonem, jaka była przyczyna śmierci, dzień, miesiąc i rok pogrzebu, miejsce pochówku.
34. Akt zgonu spisuje się w parafii, do której zmarły należał, po stwierdzeniu przez proboszcza faktu zgonu, jak i tożsamości zmarłego.
35. Spisuje się akt zgonu tylko tych osób, które mają prawo do kościelnego pogrzebu. Jeżeli na cmentarzu katolickim jest chowany niekatolik lub osoba pozbawiona prawa do pogrzebu katolickiego, wówczas jego dane personalne wpisuje się do księgi cmentarnej.
36. Nie wolno spisywać aktu zgonu na podstawie orzeczenia sądu o uznaniu kogoś za zmarłego.

VII. Odpisy i świadectwa wydawanie na podstawie ksiąg parafialnych

37. Za pozwoleniem proboszcza wszyscy, których dany akt dotyczy, mogą otrzymać odpis aktu lub świadectwo wystawione na podstawie tych ksiąg. Odpis jest dosłownym powtórzeniem całego aktu, aczkolwiek

ujęty w innym układzie. Świadczenie natomiast zawiera najistotniejsze szczegóły aktu.

38. Świadczenie chrztu św. obejmuje: imię i nazwisko ochrzczonego, imiona rodziców, datę urodzenia i datę chrztu św., miejsce urodzenia i miejsce chrztu św. oraz wszystkie wzmianki wpisane na marginesie aktu, a wreszcie datę wystawienia świadectwa, podpis proboszcza i pieczęć parafialną.
39. Świadczenie I Komunii Świętej obejmuje: imię i nazwisko osoby, która I Komunię Świętą przyjęła, datę i miejsce przyjęcia tego sakramentu, datę wystawienia świadectwa, podpis proboszcza i pieczęć.
40. Świadczenie bierzmowania obejmuje: imię i nazwisko bierzmowanego, datę i miejsce bierzmowania, nazwisko szafarza bierzmowania, datę wystawienia świadectwa, podpis proboszcza i pieczęć.
41. Świadczenie zawartego małżeństwa obejmuje: imiona i nazwisko małżonków, imiona ich rodziców, datę i miejsce zawarcia ślubu, uwagi wpisane na marginesie aktu, datę wystawienia świadectwa, podpis proboszcza i pieczęć parafialną.
42. Świadczenie zgonu obejmuje: imię i nazwisko zmarłego, imiona rodziców, jego wiek, miejsce zamieszkania, datę i miejsce zgonu, imię i nazwisko pozostałego małżonka, podpis proboszcza, pieczęć parafialną.
43. Nie wolno wydawać świadectw z ksiąg parafialnych z pominięciem uwag wpisanych na marginesie aktu. Jeżeli nie ma tam żadnych adnotacji, wówczas należy w stosownej rubryce wpisać słowa „brak adnotacji”.
44. W skróconych odpisach aktu chrztu dziecka adoptowanego wpisuje się dane adoptujących do rubryki *Rodzice*, jednak z adnotacją *parentes ex adoptione*. Jeśli dziecko adoptował mąż matki dziecka – wpisuje się *pater ex adoptione*. Jeśli adoptowała żona ojca dziecka – wpisuje się *mater ex adoptione*.
45. Do zawarcia małżeństwa wystarczy przedłożenie świadectwa chrztu lub zgonu poprzedniego małżonka.
46. Na odpisach i świadectwach wydawanych z ksiąg parafialnych należy umieszczać okrągłą pieczęć parafialną oraz – jeśli zachodzi potrzeba – pieczęć adresową.

ZASADY WSPÓŁPRACY DUSZPASTERZY
Z METROPOLITALNYM SĄDEM DUCHOWNYM
W POZNANIU

1. Metropolitalny Sąd Duchowny w Poznaniu jest trybunałem pierwszej i drugiej instancji, który w imieniu Arcybiskupa Poznańskiego, zgodnie z normami prawa kanonicznego, rozpatruje sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa i niedopełnienia małżeństwa, separacji oraz wszelkie inne zlecone bezpośrednio przez Arcybiskupa Poznańskiego.
2. Czynności procesowe są ściśle związane z duszpasterską posługą uświęcania i szafowania sakramentów. Dlatego też duszpasterze, a w szczególności proboszczowie, mają obowiązek wykonywać zadania zlecone im przez Trybunał, by proces mógł być ukończony w terminie, zgodnie z wymogami prawa kanonicznego.
3. Wśród zadań zleczanych proboszczom szczególne znaczenie posiadają:
  - a) przesłuchanie stron i świadków (por. punkt 4);
  - b) przedstawienie świadectwa moralności i wiarygodności osób biorących udział w procesie sądowym;
  - c) przesłanie protokołu kanonicznego badania narzeczonych; świadectwa ślubu stron; świadectwa chrztu i innych dokumentów zgodnie z treścią zlecenia Trybunału.
4. Sędzia delegowany dokonuje przesłuchania według następujących zasad:
  - a) Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa kanonicznego, przesłuchanie może być dokonane przez sędziego, jego delegata lub audytora, któremu winien towarzyszyć notariusz (KPK, kan. 1561). Notariuszem może być osoba świecka (mężczyzna lub kobieta; jedynie w sprawach, w których opinia kapłana może być narażona na niebezpieczeństwo, notariuszem winien być kapłan) o nieposzlakowanej opinii i ponad wszelkim podejrzeniem (KPK, kan. 483 § 2).
  - b) Przed przesłuchaniem sędzia delegowany i notariusz, jako osoby świadczące pomoc trybunałowi, składają przysięgę (KPK, kan. 1454), że należycie i wiernie wypełnią powierzone im zadanie.

- c) Następnie należy przystąpić do przesłuchania osób wezwanych wcześniej na określony dzień i godzinę do kancelarii parafialnej, które – po stwierdzeniu ich tożsamości (KPK, kan. 1563) – winny być przesłuchiwane osobno i pojedynczo (także, jeśli zeznającymi są np. małżonkowie: rodzice strony powodowej lub pozwanej) (KPK, kan. 1560 § 1).
- d) Osoby przesłuchiwanie składając zeznanie są zobowiązane wyjawić prawdę (KPK, kan. 1531 § 1, 1548 § 1). Dlatego przed przesłuchaniem należy im przypomnieć o obowiązku mówienia całej i samej prawdy (kan. 1562 § 1), a następnie nakazać złożenie przysięgi, że będą mówiły prawdę (kan. 1532, 1562 § 2). Jeżeli odmówią złożenia przysięgi, mają być przesłuchane jako niezaprzysiężone (KPK, kan. 1562 § 2), a notariusz powinien odnotować w aktach o złożeniu, pominięciu lub odmowie (KPK, kan. 1568).
- e) Przesłuchanie należy przeprowadzić według otrzymanego z Trybunału kwestionariusza pytań, których nie wolno podawać wcześniej do wiadomości wezwanym (KPK, kan. 1565 § 1). Pytania, z uwzględnieniem ich numeracji, stawia sędzia delegowany (KPK, kan. 1561). W celu lepszego wyjaśnienia sprawy, może on też z urzędu zadać dodatkowe pytania (KPK, kan. 1568), które jednak winny być zapisane i wyraźnie uwidocznione w protokole przesłuchania (np. przez dodanie kolejnych liter do numeru pytania np.: la, lb itd.) Zeznania mają być składane ustnie (KPK, kan. 1566), ale odpowiedź winna być zaraz spisana (najlepiej na maszynie lub komputerze) przez notariusza i powinna zawierać dosłowne zeznania, dokładnie i wiernie ujęte, przynajmniej w odniesieniu do tego, co bezpośrednio dotyczy przedmiotu sprawy i co może mieć wpływ na urobienie opinii o sprawie (KPK, kan. 1567 § 1). Bardzo prosimy, aby zeznania były spisane całymi zdaniami w pierwszej osobie liczby pojedynczej – odpowiedzi typu: „tak; nie, nie wiem, nic nie słyszałem” itp. są niedopuszczalne, gdyż utrudniają sporządzanie wyroku końcowego. W wypadku przesłuchiwanie świadka trzeba ponadto zapytać (co jest zawarte w pytaniach ogólnych kwestionariusza), jaki jest jego stosunek do stron (np. stopień pokrewieństwa, powinowactwa, relacje koleżeńskie, sąsiedzkie itp.) oraz zasięgnąć informacji przy poszczególnych pytaniach o źródła jego „wiadomości” (z doświadczeń osobistych czy może z opowiadań innych osób) i w jakim dokładnie czasie dowiedział się o tym, co zeznaje (KPK, kan. 1563, 1572 § 2).
- f) W ramach spisywania zeznań należy zachować zawsze z lewej strony margines o szerokości 3 cm, zaś na poszczególnych kartach pisma (format A 4) pozostawić drugą stronę kartki czystą.
- g) Na końcu przesłuchania należy osobie zeznającej odczytać zeznanie spisane przez notariusza, dając możliwość uzupełnienia, skreślenia, poprawy

wienia, zmiany (KPK, kan. 1569 § 1), przy czym wszelkie ingerencje w tekście zeznań winny być poświadczone podpisem notariusza złożonym na marginesie protokołu.

- h) Akt zeznań powinni podpisać: osoba zeznająca, sędzia delegowany i notariusz (KPK, kan. 1569 § 2), którego podpis powoduje, że sporządzone akta są publicznie wiarygodne (KPK, kan. 1437 § 2), a jego brak sprawia, że akta należy uznać za nieważne (KPK, kan. 1437 § 2). Ponadto należy wskazać miejscowość, dzień, miesiąc i rok przeprowadzenia przesłuchania oraz opatrzyć protokół pieczęciami parafialnymi (podłużną na początku i okrągłą na końcu arkusza zeznań).
- i) Protokół zeznań wraz ze wszystkimi dokumentami należy odesłać do Metropolitalnego Sądu Duchownego w Poznaniu w terminie 15 dni od daty otrzymania, mając na uwadze, iż sprawy prowadzone w Trybunale, szczególnie o stwierdzenie nieważności małżeństwa, mają służyć duchowemu dobru zainteresowanych wiernych, którzy znajdują się dość często w nieuregulowanej sytuacji małżeńskiej i w pokorze ducha ożywionego nadzieją oczekują na osąd Kościoła. W przypadku trudności wypełnienia zlecenia w wyznaczonym terminie, należy powiadomić Trybunał o przyczynach; natomiast w razie niemożności wykonania zleconego przesłuchania, należy odesłać dokumenty z informacją o niewypełnieniu zlecenia (zawsze podając sygnaturę akt sprawy). W miarę możliwości uprasza się o przesyłanie dodatkowo treści zeznań pocztą elektroniczną (trybunal@archpoznan.org.pl).

- 5. Proboszcz, po otrzymaniu zawiadomienia z Trybunału o prawomocnym wyroku sądowym stwierdzającym nieważność małżeństwa, zobowiązany jest odnotować ten fakt w księdze chrztów i ślubów, z uwzględnieniem wszystkich klauzul zawartych w treści wyroku. O dokonaniu adnotacji należy powiadomić Metropolitalny Sąd Duchowny.
- 6. Przy wydawaniu świadectwa chrztu osób, których małżeństwo zostało uznane za nieważne zawarte, należy zaznaczyć fakt stwierdzenia nieważności małżeństwa, podając również wszelkie klauzule odnotowane w księdze chrztów.
- 7. Osoba, która otrzymała stwierdzenie nieważności małżeństwa z zakazem zawierania nowego, a pragnie zawrzeć sakramentalne małżeństwo, musi zwrócić się – za pośrednictwem Kurii Metropolitalnej – do Arcybiskupa Poznańskiego z prośbą o zezwolenie na jego zawarcie.